

Leo Fijen
Alles wat me
dierbaar is

VERHALEN OVER BEGIN
EN EINDE VAN HET
LEVEN

Leo Fijen
Alles wat me
dierbaar is

VERHALEN OVER BEGIN
EN EINDE VAN HET
LEVEN

th ten have

Inhoud

Inleiding 9

I De grote wereld 11

Vrije woord 13
Alleen op vakantie 14
Doodgewoon 15
Adem om verder te leven 16
Kaarsen 18
Onvolmaaktheid 19
Oerschreeuw 20
Held 21
Paus Franciscus 22
Schaamte 23
Barmhartigheid 24
Izraa 25
Zelfs in Zoetermeer 27
Naastenliefde 29
Station 30
Goedheid 31

II Op adem komen 33

Eerste uur 35
Rome 36
Vrij 37
Dat is thuiskomen 38
Verplicht loslaten 39
Dankbaarheid 40
Ritueel 41
Geroepen in de gebrokenheid 42
Aandacht 44
Griep 45
Kranten 46
Kerksluiting 47
Schoolplein 48
Mooiste tijd 49
Eerste kus 50
Familiedag 51

Voetbalmakelaar 52
Afstand nemen 53
Buiten de tijd 55
Geschenk 56
Witte vlinder 57
Penalty 58
Oranje 59
Babyshampoo 60
Opnieuw geboren 62
Liefde 63

III Kleinkinderen 65

Advent 67
Mooiste nacht 68
Sam 69
Kusje 70
Box 71
Innerlijke rust 72
Schaafwond 73
Opa 74
Kleinzoon 75
Eerste lach 76
School 77
Ommekeer 78
Geliefd 79
Vrede 80
Ooggetuige 81
Boos 82

IV Begin van het leven 83

Engelbewaarder 85
Wachten 86
Wonder (1) 87
Moeder 88
Afke 89
Wonder (2) 90
Ode aan het leven 92

Maria 94
Licht 95

V Eind van het leven 97

Rituelen 99
Het wonder van de kleine
hostie 100
Christus in vele stukken op de
grond 102
Thijs 104
Bidden met open handen 105
Vader 107
Waken bij mijn vader 108
Familie 110
Kostbaar gesprek 111
Hemelse klanken als weg-
bereider 112
Thuis 114
Gids 115
Vrede 116
Kruis 117

VI Verpleeghuis 119

Heilige ruimte 121
Gefeliciteerd 122
Gelukkig oud 123
Gesprek met God 124
Advent 126
Mee op reis 127
Hemel 128
Met open handen 129
Eucharistieviering 130
Samen 131
Regenboog 132
Poes 133
Sirene 134

VII De heilige ruimte van de ziel 135

Geluk 137
Thuis 138
Kaars 139
Afzondering 140
Wonder van aanwezigheid 141
Trager leven 143
Hemels licht 144
Kwetsbaar 145
Seizoenkaart 146
Bart 147
Moeder 148
Zachtheid 149
Titus Brandsma 150
Blote voeten 151
Vrij 152
Eenvoud 153
Geestkracht in de leegte 154
Toeval of niet 156
Op de fiets 157
Eeuwig jong 158
Aarde 159
Hoop 160
Ja zeggen 161
Hart 162

VIII Eilandgevoel 163

Eilandgevoel 165
Wens 166
Liefde 167
Luisteren naar de lege ruimte van
de stilte 168
Wonder op leeftijd 170
Patatje speciaal 171
Droom 172
Drenkeling 173
Thuiskomen 174

*Voor mijn kleinkinderen
Fedde en Sam*

Inleiding

Vaak wordt mij gevraagd waarom ik niet meer schrijf over de grote ontwikkelingen in de wereld. Ik ben toch journalist, ik lees de kranten en ik houd op alle mogelijke manieren het nieuws bij. Dat is zeker het geval, maar het is niet de diepste stem die in mij roept. Zelfs in de koppen van de kranten en de opening van het journaal let ik meer op het kleine menselijke verhaal dat daarachter schuilgaat. Ik probeer altijd het grote nieuws met kleine verhalen te verstaan. Ik doe dat omdat ik door het leven van alledag eerder en beter de grote wereld tot me neem. En ik kies daar ook voor omdat ik niet kan leven zonder de adem van mijn naaste.

Ik ben daarin niet de enige. Hoe groter de wereld wordt met alle nieuwe media, des te kleiner willen mensen leven. Ik ook, dicht bij mijn naasten, in het spoor van de eerste stappen van mijn kleinkinderen, met open oog en oor voor wonderlijke verhalen aan het begin en het einde van het leven, en nooit veraf van de kwetsbaarheid van het bestaan in het verpleeghuis. Daar, in die gebrokenheid, nader ik het geheim van het leven. Waar mensen niets te verliezen hebben en zich geven in de grootste eenvoud en puurheid, daar wijzen zij de weg naar het mysterie. Waar niets meer te verhullen valt, doemt het geheim van God met mensen op.

Ik kom graag in verpleeghuizen en ik ga er met grote regelmaat voor in vieringen. Waar in de grote wereld buiten voortdurend de indruk wordt gewekt dat het leven in het verpleeghuis niet meer de moeite waard is, heb ik een andere werkelijkheid leren kennen. Waar het beeld bestaat dat het verpleeghuis het einde van het verhaal is, daar heb ik ervaren dat het ook een nieuw begin kan zijn. Want juist daar kan het geluk schuilen in de kleinste hoeken van het bestaan. Ik sluit mijn ogen niet voor de aftakeling, afhankelijkheid en vernedering, maar ik heb ook gezien hoe mensen een nieuwe horizon vonden te midden van de grootste beperking.

Die horizon zoeken de monniken ook, op de mooiste plekken van Nederland. Ze doen dat vaak in kleine gemeenschappen.

Daar hebben ze de moed om bij de zoektocht naar God alles los te laten en niets te willen verhullen. Wie niet bang is voor zijn of haar eigen naaktheid, staat meer open voor het geheim van God met mensen. Dat gebeurt allemaal in kleine verhalen en met concrete voorbeelden. Daar is niets heroïsch aan. Daarom past mijn reis langs veertien kloosterplekken zo goed in deze bundel.

Misschien is dat wel de rode draad in de verhalen van dit boek, die eerder als columns in de omroepgids zijn gepubliceerd. Ik ben het liefst bij mensen en op plekken waar niets te verhullen valt: bij kleinkinderen, rond geboorte en sterven, in het verpleeghuis en op mijn kamer in kloosters en abdijen. Daar valt niets te verbergen en te verliezen, daar is het vermoeden van God tastbaar. Daar nader ik het grote geheim in kleine verhalen. Ik leef van die inspiratie en ik word er aangemoedigd om ook los te laten. De plek waar ik dat het liefst doe, is op het kleinste eiland van Nederland. Op Schiermonnikoog leggen de gasten letterlijk en figuurlijk alles neer op het strand en laten het wegwaaien met de wind. De grote wereld wordt er heel klein in mooie menselijke verhalen. En ikzelf word er ook klein. Daarom kom ik er graag en daarom sluit ik er deze bundel mee af.

Leo Fijen, Maartensdijk, Goede Week van 2016

Alleen op vakantie

Vorige week zat ik op de luchthaven van Rome te wachten op de vlucht naar Amsterdam toen er een oudere vrouw naast me kwam zitten. Ze bleek ook uit Nederland te komen. Ik vroeg haar wat ze had gedaan in Italië. 'Bijkomen van alle drukte en verdriet na het sterven van mijn man,' antwoordde ze. Haar man was in maart van dit jaar gestorven. Ze had behoefte aan rust en zon en had een mooi hotel buiten Rome gevonden. Ze was voor het eerst alleen op vakantie gegaan.

Was dat moeilijk? wilde ik weten. Ze rommelde wat in haar tas en pakte een mapje met foto's van haar man. Ze wilde ermee zeggen dat ze op vakantie nooit alleen was geweest. Haar man was voortdurend bij haar. Ze wees op de foto van haar man met zijn twee kleinzoons.

We zaten er samen naar te kijken toen er werd omgeroepen dat we aan boord konden gaan. 'Wat had u in Rome te zoeken?' vroeg ze mij voordat we het vliegtuig in stapten. Ik antwoordde dat ik op het Sint-Pietersplein was geweest om pelgrims van de bedevaart van het aartsbisdom Utrecht naar hun ervaringen te vragen. En ik zei dat ik geraakt was door de reacties van de Utrechtse bedevaartgangers.

'Wat raakte u dan?' vroeg ze. 'De pelgrims waren betoverd door paus Franciscus,' vertelde ik haar. Ze moest lachen en stapte het vliegtuig in.

Een paar uur later wachtte ze me op Schiphol op. Ze vroeg of ik het interview met de paus gelezen had in het blad van de jezuiten. Haar ogen straalden toen ze daaruit citeerde. Een paus die liefde en barmhartigheid preekt, een paus die vindt dat de kerk de wonden van mensen moet helen en zich niet moet verliezen in regels.

Ze vertelde dat haar man vlak voor de keuze van deze nieuwe paus was overleden. Hij zou gejuicht hebben bij deze lente in de kerk, wist ze zeker. Misschien juicht hij op dit moment wel in de hemel, troostte ik haar. Ze gaf me een kus en liep lachend weg.

Doodgewoon

Mijn tandarts weet niet wat haar overkomt. Al jaren oefent zij haar praktijk uit in de bibliotheek van Lage Vuursche. De wachtkamer bevindt zich tussen de boeken; de behandelkamer ligt ietsje verderop. Alles ademt rust en stilte. Want niemand heeft er wat te zoeken, op deze doodlopende weg die ook wel Slotlaan wordt genoemd. Een vaak verlaten dorps huis, een bibliotheek, de toegang tot de dorpskerk en de oprit naar Drakensteyn. Dat is alles.

Op zondag wordt de stilte even verbroken door een handjevol mensen dat naar de kerk gaat. Door de week komt er vrijwel geen mens, of het moeten de leveranciers voor Drakensteyn zijn. En ook dat komt maar sporadisch voor. Dit is allemaal anders sinds de uitvaart van prins Friso in Lage Vuursche, half augustus.

Hij ligt begraven achter de kerk, bijna onttrokken aan het oog van voorbijgangers op weg naar Hilversum. Aan het graf is niets te zien. De bloemstukken zijn weg. Er ligt slechts wat gras. En toch komen er elke dag mensen naar het kerkhof. Sterker nog: het is er nog nooit zo druk geweest. De mooie zomer heeft daar natuurlijk aan bijgedragen. Elke dag staan er tientallen fietsen tegen het hek van het kerkhof.

Maar ik denk dat het niet alleen maar het mooie weer is geweest. Bezoekers komen van heinde en ver met de auto en parkeren dus ook voor de deur van mijn tandarts. Zij baalt ervan, want haar patiënten kunnen hun auto niet meer kwijt. Ik vrees dat mijn tandarts dit probleem voorlopig niet kan oplossen, want de mensen zullen het graf blijven opzoeken. En eigenlijk vind ik dit wel mooi.

Want er gebeurt iets bijzonders op het kerkhof van Lage Vuursche. Bezoekers zoeken het graf van prins Friso, staan daar even stil en lopen daarna nog wat in gedachten over het kerkhof. Het gebeurt in grote waardigheid. Soms raken bezoekers met elkaar in gesprek en praten over de dood in hun leven.

Het graf van Friso brengt mensen bij elkaar en doet iets wat bijna niemand lukt: leren dat de dood gewoon bij het leven hoort.

Afke

De mooiste woorden worden soms op de meest onverwachte plekken en momenten uitgesproken. Ik ben het hele weekend op doortocht en reis van Maarssen via Brielle naar Rome. Ik ontmoet op zaterdag en zondag talloze boeiende mensen en hoor inspirerende verhalen die mijn hart raken.

Maar het mooiste verhaal komt tot mij op een verloren maandagochtend in de vergetelheid van een koffiekamer. Daar wacht een grootvader op mij om zijn verhaal over het jubileum van de basiliek van Hengelo te vertellen. Hij mocht dat jubileum met anderen organiseren en is er nog vol van dat de kerk de deuren opende voor jongeren en tieners. Zo zou het vaker moeten zijn, zo zou geloof moeten uitnodigen naar ieder die langskomt. Dan zou hij ook minder twijfelen over dat geloof.

Want die twijfel is er in zijn hart, naast alle betrokkenheid. En toch heeft die twijfel niet het laatste woord, want soms zijn er tekenen van de overkant en van hogerhand. Hij vertelt over zijn kleindochter Afke, die begin 2013 geboren werd als een meisje met het syndroom van Down en heel welkom was in het gezin van zijn dochter. Dat meisje had het moeilijk in het begin, behoeft verzorging in het ziekenhuis en kwam na een paar maanden thuis.

Grootvader zag hoe het hele gezin zich over dit meisje ontfermde en herkende daarin de zorgende liefde van God. Die liefde bleef toen Afke na een operatie weer in het ziekenhuis moest worden verzorgd en het uiteindelijk niet redde. Ze stierf, nog geen jaar oud, en werd begraven in oktober. Grootvader zag toen van dichtbij hoe zijn dochter getekend werd door verdriet, maar tegelijk een voorbeeld was van liefde door de dood heen.

De uitvaart zou grootvader nooit meer vergeten. Afke werd op een grauwe oktoberdag in een witte mand naar haar graf gedragen door haar ouders. En juist op dat moment brak de zon door het wolkendek. Alsof God zelf alle tranen wilde drogen. Grootvader wist toen dat op de moeilijkste momenten niemand alleen gelaten wordt. Zijn dochter en haar man niet, maar ook Afke niet. Want de hemel raakte even de aarde.

Wonder (2)

We zijn in de bergen rond het Italiaanse Greccio, waar Franciscus de eerste levende kerststal situeerde. Dorpelingen, herders, kinderen, mensen van heinde en verre, ze deden in de Middeleeuwen mee aan het eerste kerstspel.

De geboorte van het kindje Jezus is midden in de zomer van 2015 nog ver weg, maar ik zie nog steeds in het dorp en ook in de hoger gelegen kerken en kloosters dat het kerstspel hier begonnen is, op anderhalf uur rijden van Assisi. Franciscus liep hier twee jaar voor zijn dood naartoe om het wonder van God die mens wordt aanschouwelijk te maken en zo te delen met de gewone dorpingen.

Als we terugrijden, zijn we stil en onder de indruk. Dat blijft de hele avond zo; een wonder valt niet uit te leggen. Diezelfde avond in de zomer, vlak voor het slapengaan, gaat de telefoon. Het is mijn oudste zus. Ze belt vanuit Haarlem en wil het verdriet met mij delen. Want ze vertelt dat de zwangerschap van haar dochter problematisch is geworden. Mijn nichtje is in de zesde maand van haar zwangerschap en heeft de meest verschrikkelijke diagnose gekregen: ze heeft kanker en ze weet niet hoeveel leven haar nog geschonken is en of ze het zal halen om een kind ter wereld te brengen.

Het is een ingewikkeld dilemma: moet er eerst gevochten worden voor meer leven van de moeder of juist voor het beginnende leven? Ze belandt op de intensive care van een universiteitsziekenhuis in Amsterdam. Ze overleeft een dubbele longembolie en vecht voor haar leven. Wij keren eerder terug uit Italië en ondersteunen haar man en dochtertje en haar vader en moeder, met zoveel dierbaren om hen heen.

Als de ziekte mijn nichtje te veel in het nauw brengt, wordt er ingegrepen, met veel risico voor moeder en kind. Het is kante boord. Mijn nichtje overleeft de keizersnee en Maud wordt geboren, twee maanden te vroeg. De baby blijft al die tijd in het ziekenhuis, mijn nichtje begint het gevecht tegen haar ziekte. En ze gaat goed, met vallen en opstaan.

Je hoeft niet naar Greccio te gaan, als je zo van nabij mag zien

dat er nog steeds wonderen gebeuren. Mijn nichtje Ilse en haar dochter Maud, ze leven. Zij zijn Maria en het kindje Jezus. Er is ook voor hen plaats in de herberg.

Zachtheid

Soms zegt één gebaar meer dan honderd woorden. Ik sta in de prachtige tuin van de karmelietessen in Sittard. Ze willen er zijn voor mensen die geen thuis meer hebben in het geloof. Ooit gaven ze hun leven voor kinderen die geen dak boven hun hoofd hadden. Die taak is allang overgenomen door de overheid. Nu richten ze zich op andere thuislozen: de zoekers die nergens meer bij horen.

Om daarover te praten ben ik naar Sittard gekomen. Eerst om de gastvrijheid en betrokkenheid van zuster Gisela te ervaren, daarna om de liefdevolle barmhartigheid van zuster Vera te voelen en ten slotte om de doortastendheid van zuster Johanna mee te maken. Ze is de econoom van het klooster, maar ze is veel meer dan dat. Ze bemoeit zich overal mee, ze rent en vliegt door het huis, ze komt ogen en oren tekort.

Waar is de spiritualiteit gebleven? vraag ik me af na een kwartier aan haar zijde. Het komt sneller dan ik verwacht en op een plek die ik niet voor mogelijk had gehouden. En het gebeurt met een gebaar dat alle woorden overbodig maakt. Want deze regeelaar van het klooster pakt de knop van een nog kale tak. Ze streeft de bovenkant van de knop alsof het een pasgeboren kind is. Ze vraag me hetzelfde te doen. Mijn vingers gaan tastend over de zachtheid van het nieuwe leven. Ik weet niet wat me overkomt. Alles van het struikgewas ademt nog winter, alles van de tak toont op het eerste gezicht dorheid. Maar in het hart van de kaalheid en leegte fluistert de knop dat de lente eraan komt.

Zuster Johanna lacht de dankbaarheid naar me toe. Dit wonder van de schepping maakt van haar een ander mens. Weg is haar regelzucht, verdwenen haar rusteloosheid. Ze kijkt me aan en opent haar handen. Om te bidden uit dankbaarheid.

Het moet nog Pasen worden, maar de zachtheid van een nieuwe knop in een kale tak vertelt het verhaal van verrijzenis en maakt ons beiden stil. Er is leven door de dood heen, zingt het zachtjes in ons.

Titus Brandsma

De zolder ziet er kaal en leeg uit. De kamers die er ooit waren, zijn teruggebracht tot kozijnen en stapels rode stenen. Deze ruimte oogt als een etage waar al heel lang niemand is gekomen en waar de tijd haar verwoestende werk doet. Ik moet oppassen niet te struikelen of op een stuk hout met vervaarlijke spijkers te stappen. Ik weet waar ik ben, maar ik kan het me niet goed voorstellen. Het dringt niet echt tot me door.

Ik ben in de kamer waar ooit Titus Brandsma als novice bij de karmelieten in Boxmeer begonnen is. Hier studeerde hij, hier sliep hij, hier leerde hij zijn diepste eenzaamheid kennen. Hier maakte hij kennis met de cel van een monnik. Maar hier ontdekte hij ook dat die uiterlijke cel de ruimte is om naar binnen te gaan.

Hier op zolder ging hij op reis voor het grootste avontuur in zijn leven: de weg naar de geborgenheid van zijn eigen cel waar God op hem wachtte en waar niemand verder kon komen. Hier vertrok Titus Brandsma voor de tocht die hem de diepste vrijheid en het grootste geluk zou brengen: de ontmoeting met God in zijn eigen hart. Ik sta in de uiterlijke ruimte van wat ooit zijn cel was en bedenk dat hij hier de liefde van God leerde kennen.

Hier in Boxmeer op de bovenste etage die altijd voor publiek gesloten blijft, heeft hij de vrijheid van zijn innerlijke cel gevonden die hem beschermde tegen de terreur van de nazi's. Opgepakt omdat hij voor niemand bang was, gevangengenomen in Scheveningen omdat hij openlijk protesteerde tegen NSB-advertenties in confessionele kranten, gemarteld in Amersfoort, Kleve en Dachau omdat hij niet wilde wijken voor het verderfelijke nazisme.

Maar hij was niet te raken, niet door geweld, niet door de honger, niet door de dood in Dachau. Omdat hij een vrij mens was die in de cel van zijn hart één was met God en zo alles aankon. Die vrijheid had hij ontdekt op de zolder van het klooster van Boxmeer.